

הלימוד החזק שאנו לומדים ממצות מחצית השקל!!!

« מדוע כונו השלש רגלים בשמות הקשורים לחקלאות...?? »

והנה, נאמר בפרשתינו את חג המצות תשמרו וגו' למועד חדש האביב. וְחַג הַקִּצִּיר וגו', וְחַג הָאֶסֶף בְּצֵאת הַשָּׁנָה (כג טו-יז). חזינן שהתורה קוראת לשלשת הרגלים פסח שבועות וסוכות - חג האביב, חג הקציר, וחג האסיף. וכעין זה הוא לשון הכתוב להלן (לד יח, כב).

וביאר בזה הרמב"ן בזה"ל: "והנה כל הרגלים על שם מעשיו מן השדה, והוא כדי לתת בהם הודאה לאלוקים, על שמרו חוקות שמים ומוציא לחם מן הארץ להשביע נפש שוקקה ונפש רעבה מלא טוב. וזה טעם אל פני האדון ה' (שמות כג, יז), שהוא האדון המפרנס עבדיו, ובנטלם פרס מלפניו יבואו אליו לראות מה יצום, עכ"ל.

וכן ביאר בעניין שתי הלחם בשבועות (ויקרא כג יז), שהם הודאה להשי"ת על שהצמיח את התבואה.

וגם על מצוות ארבעת המינים החביבה על כל ישראל, כותב הרמב"ן (ויקרא כג, לט), שציוה ה' ליקח מינים המשמחים לשמוח בהם לפני ה', כי הוא זמן שמחה על שברכך השם בכל תבואתך ובכל מעשה ידך, ולכך תחוגו את חג ה' לתת הודאה להשי"ת על כל הדברים האלו.

« מדוע חייבים להודות להשי"ת דוקא בבית המקדש?! »

ויש להבין, דאמנם ענין גדול יש בהודאה לה', ודוד המלך משבח בתהילים ואומר טוב להודות לה' ולזמר לשמך עליון (תהלים צב, ב), אמנם מי שדר בריחוק מקום לבית המקדש צריך לעלות וליראות בטרחה מרובה לירושלים רק בכדי להודות, האם לא יוכל להודות ממקומו בביתו.

וביותר קשה, שהדרים בסמוך לנהר פרת הולכים במשך ארבעה עשר יום מביתם לבית המקדש, וכיון שהצרכנו אותם לבא על האביב ועל הקציר, נמצא שיכולים לשהות בביתם בין פסח לשבועות רק כשלשה שבועות, שארבע שבועות מתוך השבע שבין פסח לשבועות נצרכים לדרך הארוכה הלך וחזור, למה לא ציוה הבורא שיודה לו על כל טובותיו בחג הפסח כדי שלא יוצרך לבא שוב בשבועות.

אמנם יסוד הדברים הוא פשוט וברור, שמטבע המין האנושי בראתו כי גדול ממונו וחילו, שיסור לבבו מאחר יוצרו ויחשוב בליבו לי יארי ואני עשיתי (יחזקאל כט, ג), כמבואר היטב בפסוקי התורה פן תאכל ושבעת ובהים טובים תבנה וישבת. ובקרבך וצאנך ירבין וכסף וזהב ירבה לך. ורם לבבך ושכחת את ה' אלהיך (דברים ת, יב-יד).

ריבוי העושר והנכסים מסובבים בהכרח נטיית האדם לגאווה ולשכחת הבורא, וכפי שהגמרא (ברכות לב). ממשילה זאת בזה"ל: "אמרי דבי רבי ינאי, אין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. אמר רבי אושעיא, משל לאדם שהיתה לו פרה כחושה ובעלת אברים, האכילה כרשינין והיתה מבעטת בו, אמר לה מי גרם לך שתהא מבעטת בי אלא כרשינין שהאכלתיך". וראה שם אריכות ביסוד זה.

« מדוע צריכים להבהיר שהכל נאמרו מסיני?? »

כתוב בפרשתינו ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם (שמות כא, א). ופירש"י וז"ל: "ואלה המשפטים, כל מקום שנאמר אלה פסל את הראשונים, ואלה מוסיף על הראשונים, מה הראשונים נאמרו מסיני אף אלו נאמרו מסיני", ע"כ.

ויש להבין, דמאי קמ"ל ש'אף אלו מסיני, והלוא כל התורה כולה ניתנה למשה רבינו ע"ה בהר סיני. וכבר עמד בזה הרא"ם, וכתב וז"ל: "פי", מה הדברות נאמרו מסיני במעמד כל ישראל ובקולות וברקים, אף אלו כן, ולא כשאר המצוות שניתנו למשה לבדו בתוך המ' יום שעמד בהר", עכ"ל.

והגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל שואל שאלה אחרת אבל דומה, שלכאור' הרי בפרשת בהר על התיבות בָּהֵר סיני (ויקרא כה, א), דרשו חז"ל שהכל נאמרו מסיני כמו הלכות שמיטה, וא"כ מדוע צריכים לכפול הדרש.

« כמה דקדוקים בפנימיות מצות מחצית השקל »

לצורך הבנת הענין, נקדים לבאר כמה דברים השייכים למצות מחצית השקל.

מדוע אנו קוראים בזמן הזה פרשת שקלים, שלכאור' הלא בעוונותינו אין לנו כהיום לא מזבחות ולא תמידים, לא אישים ולא ניווחים, והלא לכאורה השקלים אינם אלא הכשר מצות הקרבנות, וא"כ לשם מה נצטוונו לקרוא ענין השקלים שישראל שקלו לקנות קרבנות הציבור כיון שמצוה אין, מה יועיל ההכשר לבדו.

עוד צריכים להתבונן: מצינו שמצות מחצית השקל טומנת בחובה סגולות מיוחדות שאין אנו מוצאים במצוות אחרות. בסוף פרשת שקלים נאמר והיה לבני ישראל לזכרון לפני ה' לכפר על נפשתיכם (שמות ל, טו), ואמנם השקלים נקראים בתורה כסף הכפרים (שמות ל, טו) על שם כפרה זו, וזו מעלה נפלאה שיתכפרו כל ישראל מעוונותיהם.

עוד אמרו בגמרא אמרו שעל ידי מחצית השקל זכו ישראל לינצל מגזירת המן הרשע מלהשמידם. וכה הם דברי הגמרא (מגילה יג): "אמר ריש לקיש, גלוי וידוע לפני מי שאמר והיה העולם, שעתידי המן לשקול שקלים על ישראל, לפיכך הקדים שקליהן לשקליו", עכ"ל. ולכאור' איזה שייכות יש בין מטבעות שנתנו בני ישראל למשכן ולבית המקדש, לבין ככרי הכסף שביקש המן האגגי לשקול על גנזי המלך בכדי לאבד היהודים.

וביותר, הלשון לפיכך הקדים הקב"ה שקליהן לשקליו תמוה למראית העין, ד'הקדים' שייך לומר כשמדובר על שני דברים שיש ביניהם שייכות אלא שאחד קודם למשנהו, אך בענינינו הלא אין קשר וקרבה בין שקלי המן לשקלים של בני ישראל, הם שני דברים הפכיים, המן נתן את ממונו במטרה אכזרית להשמיד להרוג ולאבד אנשים נשים וטף שלא חטאו, והיהודים נתנים שקליהן בנדבת לבם לתת את תרומת ה', וא"כ לכאור' איזה קשר יש ביניהם שיכול לחול עליו הלשון של 'הקדים'.

(אסתר ה, יא), בכסילותו סבר שכוחו וחוזקו הגיעו עד הלום, ולא אבה להבין שהכל נהיה בדברו של הקב"ה, ולכך לא חשש לעשות עם ממונו ככל העולה על רוחו עד כדי השמדת עם שלם ע"י הוננו. והיינו 'דאהני ליה' שלא נותר בעשירותו ואבד מן העולם, ותלו אותו ואת בניו על העץ, וכל כספו עבר בשלמותו למרדכי הצדיק.

ובכך שונים כלל ישראל מהמן אלף אלפי הבדלות, כשבני ישראל נתנו מחצית השקל מכספם להקב"ה הראו, שסכפם אינם מכוחם ומעבודתם, אלא מנחה היא שלוחה מהקב"ה. ולכך כשציום הנותן להחזיר חלק מהמתנה, נתנו תיכף ללא טענות, כי תוקף אמונתם ובטחונם כי כל כספם הינו רק מהקב"ה.

ולכך כשראה הקב"ה שהרשע מתעתד ליתן מכספו כדי להרוג את ישראל, רצה הקב"ה שלא יהיה קיום לכספו ולא יוכל לעשות בו כרצונו המושחת, לכך ציוה הקב"ה לבני ישראל שיקדימו שקליהם, להראות איך צריך להתנהג עם כסף והיאך גורמים לממון להשאר ביד האדם, ולהסביר לכל המקטרגים מה הסיבה שסכפו של המן לא פעל כלום על המלך וגזרתו בטלה כלעומת שבאה.

לכך קוראים אנו בכל שנה פרשת מחצית השקל, ללמדנו ולהשריש בקרבנו כיצד בני ישראל חשו בדורות קודמים, שהקב"ה הוא הנותן ממון מן השמים, לא משתכרים אותו בשכל או בהשתדלות, ולכך כשהבורא מבקש שיתנו מממונם לא הססו כלל, ומכך נראה אנו וכן נעשה.

וכשהאדם חי כך מפזר מכספו בקלות לצדקה ומעשים טובים, שיודע הוא שאין לכסף שייכות אתו כלל והוא מתנה גרידא מהקב"ה, וכיון שמרגיש שהקב"ה הוא שנותן הכל ומבקשו להחזיר חלקים ממתנתו לא שייך אצלו עבודה על מידת הקמצנות, שפשוט לו שיתן כמה שידרש, ואף אין לו מכך גבהות ויוהרה כי עשה את שנדרש ממנו.

« במחצית השקל צריכים להיזכר שאנחנו עושים רק השתדלות!! »

ובזה יובן ג"כ הדגש בדברי התורה הק' במלת 'ואלה', וכמו שביארו בספר 'דרש משה' (מהגאון ר' משה פיינשטיין זצ"ל), וז"ל: "ישנה כאן תוספת ללימוד הכללי, כאן באה התורה לרמוז שהנאמר בפרשה זו הוא ממש כעשרת הדברות, וזה משום שכל המזלזל בדיני ממונות, הרי הוא ככופר בהנהגת השי"ת ובהשגחתו על כל יחיד ויחיד, שכן אילו היה מאמין באמונה שלימה שהקב"ה הוא הזן ומפרנס, ומבלעדיו אין אדם יכול להשיג בעצמו אפילו לא פרוטה אחת, לא היה נוגע בממון חברו לרעה, וכל מה שאדם מתאוה לממון שאינו שלו, זה רק מפני שחושב שיכול לקחת בעצמו יותר ממה שהשי"ת הקציב לו."

"יצר זה אינו דומה כלל ליצר של עריות. יצר העריות הוא דבר טבעי, אלא שאחרי שהתורה אסרה, צריכים להתגבר על הטבע מצד יראת ה'. אבל תאוות הממון אינה נובעת מתאוה טבעית, אלא רק מפני שחושב שיכול להשיג, הוא מתאוה. נמצא שעיקר תאוותו היא מצד חוסר אמונה. ואף אם יתגבר על יצרו מכח יראת העונש, עדיין חסרה לו האמונה, שאל"כ לא היה מתאוה כלל. לכן כל מי שעובר על דיני ממונות נחשב כמי שאינו מאמין בעשרת הדברות שבהם מתבאר השי"ת ברא העולם ומשגיח עליו", עכ"ל.

הרי שהתורה הק' הדגישה במיוחד בפרשה זו שעוסקת ברובו בדיני ממונות, כדי להכריז ולהדגיש שהאדם חייב להאמין שכל הלכה והלכה נאמרה הלכה למשה מסיני בקולות וברקים, וכולא האי ואולי, יוחדר בנפשם של כלל ישראל תוקף האמונה בדיני ממונות, כך שלא יהיו להם כלל תאוה ונסיון לגעת בממון שאינו שלו.

ולכך הקדימה התורה רפואה למכה, ובכל פרק ששמח האדם ברוב תבואתו ובהצלחת נכסיו, נצטוה לעזוב את כל נכסיו ולעלות לבית המקדש, שם יכיר ויודה שהצלחתו אינה טבעית בסיבת חריצותו אלא מברכת שמים, וכך תתחזק בנפשו ההכרה בשליטת ה' בעולם ותמעט הסכנה לשכוח ח"ו את השי"ת. ולבד ההודאה והכרת הטובה נותן אל ליבו להתפלל לקונו שיצליחו, שאם אמנם כל חילו הגיעו בברכת השי"ת הלא נחוץ מאד לבקשו שיוסיף לברכו. והלא כאן זה המקום הראוי לתפילה, שנקרא 'תלפיות' על שם שכל פיות פונים בו (ברכות ל.).

« במחצית השקל צריכים להיזכר שאנחנו עושים רק השתדלות!! »

ונחזור לעניין השקלים. הרבינו בחיי, מבאר בסיבת נתינת מחצית השקל דוקא ולא שקל שלם, ששקל מראה על תמות ושלמות, וישראל נותנים מחציתו להראות שאינו מושלם, כי הוא עושה רק את ההשתדלות וה' גומר בעדו. ולכך הקפידה התורה שאף העשיר לא יתן יותר ממחצית, שאף הוא לא ירגיש בלבו שהינו מושלם ואינו צריך עזרה ממעל, ואדרבה, העשיר נצטוה במיוחד ובמפורש שלא יתן יותר, שבעשירים מצוי יותר התחושה של 'כוחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה' כמו שביארנו.

כעת מובנת היטב תועלת הקריאה בפרשת שקלים, שמכך ילמד האדם לידע שההצלחה היא מהקב"ה, ובהשתדלותו עושה הוא רק מחצית ויש לו להתפלל להשי"ת שיצליחו, וכשם שראינו שישראל נצטוו לעלות לרגל לשם כך שלוש פעמים בשנה כדי להחזיר במ הרגשה זו, כך תיקנו לנו חז"ל שגם בזמנינו נזכה לכעין עליה לרגל, ונתחזק באמונת אומן בבוראנו יתברך.

« סוד הגדול במראה של 'מטבע של אש' »

ויושלם הביאור היטב עפ"י דברי הירושלמי (שקלים פ"א ה"ד וכו"ה בתנחומא תשא ט) שא"י בזה"ל: "רבי מאיר אומר, כמין מטבע של אש הוציא הקדוש ברוך הוא מתחת כסא כבודו והראה למשה ואמר לו 'כזה יתנו'."

ומפורסמת התמיהה, למה הוצרכה מטבע של אש דוקא שאין יוצאים בה ידי חובת מחצית השקל, למה לא הראהו מטבע מכסף.

והביאור בזה הוא, שאש היא דוגמא לדבר שאפשר להשתמש בו לשני דברים הפכיים לחלוטין. האש משמשת לבשל מאכלי האדם ולחממו שלא ייקר לו, ובפרט כהיום שכל העולם כולו נע ופועל בכח אלקטרי שבמהותו הוא אש ואף נוצר בד"כ על ידי אש.

ומצד שני, האש הוא כח משחית ומכלה, ולעיתים ערים שלמות ואף עמים ניזוקים מכוחו, ורק אם יזהר מאד כשמשתמש בו יוכל לדלות ולהוציא מהאש את כל טובתו.

זהו שרימז לו הקב"ה למשה במראה מטבע של אש, שסכף הוא בבחינת אש, אפשר להיכשל בו כאמור פן אֶשְׁבַע וְכַחֲשֵׁי וְאֶמְרֵתִי מִי ה' (משלי ל, ט), כסף מעוור עיני האדם ומביאו לידי גאווה ולהרגשת 'כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה'.

ומאידך גיסא אפשר לבנות באמצעותו מוסדות תורה ועבודת ה', לשכור מחנכים להרביץ תורה לילדי החמד, ורק איתו אפשר לקנות ארבע מינים בסוכות ומצות בפסח, ועולה על כולנה מצות צדקה וחסד המיוחדת לקיימה בממון, והמשכיל הדורש את אלקים משגיח היטב להוציא רק התועלויות המועילות שבממון, שלא יצא כאש משולחת לכלות ולהרע.

« ההבדל הגדול בין כספם של ישראל לכספו של המון הרשע!! »

כעת יובן הענין כמין חומר, ששקלי הקודש ששקלו ישראל לעבודת הקרבנות היו תשובה ניצחת לככרי הכסף של המון הרשע. שהרי כשהמן קיבל עשירות מן שמיא התגדל והתרברב ברוב עשרו, כנאמר וַיִּסְפָּר לָהֶם הֶמָּן אֶת כְּבוֹד עֶשְׂרוֹ וְרַב בְּנָיו, וְאֵת כָּל אֶשֶׁר גָּדְלוֹ הַמֶּלֶךְ וְאֵת אֶשֶׁר נִשְׂאוּ